

**ALEGERILE PREZIDENȚIALE DIN FEDERAȚIA RUSĂ.
EVOLUȚII ȘI PERSPECTIVE**

AMBASADOR PARASCHIVA BĂDESCU

Abstract: *Presidential elections in March 2012 have been followed with interest by international community. Vladimir Putin won and returned to the Kremlin. Under Putin's first two presidential mandates (2000-2008) Russia has returned to the international arena as an important player. Now, Russia is different, international situation is, also, different and very challenging. Putin's return might be followed by Russia's stronger affirmation as an important international player. The study analyzes the first two presidential mandates, the context, the perspectives of the future internal and external evolutions and the significance of Putin's return, impact, perspectives and challenges he might face.*

Keywords: *Vladimir Putin, elections, Russia.*

Vladimir Putin a fost candidatul partidului Rusia Unită în alegerile prezidențiale din Federația Rusă care au avut loc la 4 martie 2012. Explicând decizia de a-și retrage propria candidatură în favoarea celei a premierului Putin, D. Medvedev a subliniat că acesta este „politicianul cu cea mai mare autoritate” din Rusia și merită să devină președinte. Așteptările celor care l-ar fi preferat pe Medvedev, dintr-o multitudine de motive, unele justificate, altele nu, au fost astfel năruite; președintele Medvedev pare să nu se fi considerat niciodată el însuși un contracandidat al premierului Putin.

Vladimir Putin a obținut 45 600 000 de voturi, ceea ce reprezintă 63%, fiind ales din primul tur, depășind cele mai optimiste sondaje de opinie. Pe următoarele locuri s-au clasat: comunistul Ghennadi Ziuganov (17,18%), Mihail Prohorov (7,98), Vladimir Jirinovski (6,22) și Serghei Mironov (3,86).

Rata ridicată de participare la vot, de peste 62%, și scorul neașteptat de bun, în ciuda neregulilor consemnate de OSCE, fac greu să fie contestată legitimitatea lui Putin. Totuși, mitingurile de protest au continuat și după alegeri, lozinca „Pentru alegeri corecte” fiind înlocuită cu „Rusia fără Putin”.

Unii observatori se întreabă chiar dacă aceste proteste nu vor fi urmate de un „scenariu portocaliu” în Rusia. Totuși, există multe rezerve în acest sens. În

primul rând, în Rusia nu este o opoziție puternică, ci mai degrabă multe grupări anti-Putin, o opoziție „din afara sistemului politic“, opoziția „antisistem“. Numai comuniștii lui Ziuganov și naționaliștii lui Jirinovski constituie o opoziție omologată. Liderii opoziției din afara sistemului — printre care unii foști politicieni, precum Boris Nemțov, Vladimir Rîjkov sau ex-premierul Kasianov — nu reușesc să adune și să mobilizeze populația. Nici fostul campion mondial de șah Garri Kasparov și nici realizatorul TV Leonid Parfionov sau scriitorul Boris Akunin n-au avut prea mult succes. Aleksei Navalnii, vedeta anticorupție, a reușit să atragă mai multă simpatie, fiind bine cunoscut în străinătate, însă cu mai puțină notorietate în Rusia.

Liderul extremei stângi, Serghei Udelțov, sau liderii „noilor naționaliști“ Tor și Krîlov, care cer evacuarea caucazienilor din Rusia și închiderea granițelor cu fostele republici sovietice din Asia Centrală, precum și național-comunistul Limonov, expert în mitinguri violente, mai degrabă au determinat preferința alegătorilor pentru Putin.

Primele două mandate prezidențiale

Începutul anilor '90 a lăsat societății ruse o amintire prea amară: o explozie a libertăților în toate direcțiile, revărsate peste o prăbușire generală a Rusiei.

În memoriile sale, Boris Elțin arată rațiunile care l-au determinat și strategia folosită pentru a-l promova pe V. Putin drept succesorul său: „Încă din 1998, credeam că societatea reclamă o nouă calitate a statului, o osatură de oțel care să întărească structura politică a autorității. Era nevoie de o persoană chibzuită, democratică și inovatoare, dar fermă, în stil militar. Această persoană a apărut anul următor: era Putin“¹. Putin a lucrat 16 ani în serviciul de informații externe al KGB, având o educație militară. După destrămarea U.R.S.S., a lucrat câțiva ani cu fostul primar al Petersburgului, Anatoli Sobceak. Elțin l-a integrat în Administrația Prezidențială, iar în 1998 l-a numit în fruntea F.S.B. (succesorul KGB-ului), fiind inclus și în Consiliul de Securitate de la Moscova. Numit prim-ministru cu 9 luni înainte de alegerile prezidențiale programate pentru începutul anului 2000, Putin nu dispunea de prea mult timp pentru a demonstra că este persoana capabilă să continue reformele și să consolideze o societate zdruncinată de anii de criză și de nemulțumirile crescânde ale populației. Primul „examen“ pentru noul premier a fost conflictul din Cecenia și din Daghestan, pe care l-a abordat cu toată fermitatea, câștigând simpatie și autoritate.

Ajuns foarte repede ținta criticilor din interiorul și din afara țării pentru poziția sa față de războiul din Cecenia, Putin a fost acuzat de abandonarea Constituției, de înclinații spre autoritarism și totalitarism. Cu toate acestea, în pofida solicitărilor populare și a sondajelor favorabile modificării Constituției din 1993 — care prevede două mandate succesive de 4 ani, Putin s-a pronunțat împotriva modificării acesteia în acel moment.

¹ B. Elțin, *Prezidentskii Marafon* (Maraton Prezidențial), Moscova, 2000, p. 31.

V. Putin a devenit președinte în anul 2000 și a deținut această funcție timp de două mandate succesive de patru ani. În alegerile prezidențiale din 2008, premierul Medvedev a fost sprijinit de Putin pentru a-i deveni succesor la Kremlin.

Din 2000, Vladimir Putin a condus Rusia două mandate ca președinte, apoi ca premier, împreună cu succesorul său, D. Medvedev. Este o perioadă dominată de o criză căreia nimeni nu a putut să-i prevadă apariția, durata sau amploarea. Aprecierea lui Putin, conform căreia „dispariția U.R.S.S. este cea mai mare catastrofă geopolitică a secolului XX“, a creat în lumea occidentală impresia unei nostalgii după perioada comunistă, un profund sentiment de frustrare, inspirând neliniște și chiar teamă de Rusia. Societatea rusă era însă confruntată cu epuizarea demografică, dezagregarea internă a țării și haosul economic, iar declinul Rusiei pe plan internațional a provocat populației mai multă supărare decât dificultățile și lipsurile materiale.

Primele două mandate prezidențiale ale lui Putin au fost marcate de eforturi de centralizare a puterii și de creștere a participației statului la cele mai mari companii ale țării. Preluând conducerea statului de la președintele Elțin, care a guvernat Rusia în anii de slăbiciune de după destrămarea fostei U.R.S.S., Putin a definit drept obiective întărirea Rusiei pe plan intern și extern și recuperarea pozițiilor pierdute pe plan internațional. El a prezentat foarte clar imaginea a ceea ce trebuia să devină Rusia: puternică, adică respectată, tratată de la egal la egal de celelalte puteri, participând la toate deciziile internaționale. Trebuia să fie, de asemenea, independentă, adică stăpână pe deciziile sale bazate pe tradiția și valorile proprii, refuzând orice presiune sau ingerință în treburile interne și în politica sa externă. *Conceptul de politică externă*, elaborat în iunie 2000, reflectă viziunea novatoare a lui Putin asupra lumii multipolare, în care Rusia și China au un rol important, este introdusă diplomația energiei, care modifică raporturile cu Europa. În viziunea lui Putin, lumea după războiul rece este o lume fără provocări de tipul extinderii NATO în zonele sale de influență, al amplasărilor de armamente. În anii următori, această viziune se completează cu definirea geopolitică a Rusiei ca o „țară din Europa, care se integrează în Europa, dar în același timp ca o țară din Europa prezentă în Asia, o țară care aduce cultura și valorile europene în Asia“.

Nu se poate spune că Putin nu a reușit să-și atingă obiectivele. Datorită ritmului alert de dezvoltare a economiei mondiale, sub președinția lui Putin, Rusia a înregistrat, în perioada 2000-2008, o creștere economică medie anuală de 7%. Rusia a revenit pe scena lumii, fiind recunoscută din nou ca putere, această recunoaștere fiind, după anul 2000, ambiția și resortul acțiunii lui Vladimir Putin. Putin a refuzat să subordoneze interesul național al Rusiei, al cărui avocat pătimaș a fost și rămâne, obligațiilor fixate în afara Rusiei, adică normelor de conduită ale unei societăți democratice, cum ar fi SUA și UE. V. Putin nu a ascuns niciodată faptul că, pentru a-i fi recunoscute și respectate interesele naționale, Rusia trebuie să fie puternică. Această nouă dimensiune — pe care se bazează pretenția de a fi recunoscută ca mare putere — implică și dreptul de a participa la toate deciziile internaționale. Moscova nu va mai accepta decizii unilaterale, precum bombardarea Serbiei în 1999.

*Perspectivă evoluțiilor viitoare
și semnificația revenirii lui V. Putin*

Prioritățile liderilor ruși după 1991 au vizat două direcții: menținerea stabilității politice interne și integrarea în elita occidentală, fără însă a face concesii. Cu alte cuvinte, nu prin pierderea puterii sau repetarea soartei lui Gorbaciov. Menținerea stabilității politice pare să fie un cod de conduită în elita Rusiei. Prima regulă a acestui cod este de a preveni, prin toate mijloacele, orice fel de conflict deschis între diferite cercuri ale elitei, îndeosebi când acestea se datorează unor presiuni din exterior. Una din concluziile trase în urma dezintegrării U.R.S.S. a fost că aceasta s-ar fi datorat conflictului în interiorul Biroului Politic și al elitei politice în general.

Prevăzută de mulți analiști, candidatura și victoria lui Vladimir Putin pentru un nou mandat de președinte al Rusiei nu i-au luat prin surprindere. Singura parte surprinzătoare, poate, a fost anunțul de a-l desemna pe Medvedev succesorul său la postul de premier. Deci, practic, se face o nouă rocadă Putin-Medvedev, care a fost de mult luată în calcul de principalele țări ale lumii. Orice speculații privind competiția sau dezacordul între ei nu pare să fi avut temei: Putin și Medvedev au împărțit între ei nu numai puterea, dar și prioritățile. Putin și-a asumat conducerea politicii interne și a economiei țării, astfel încât să fie prevenită orice posibilitate de destabilizare, iar Medvedev a promovat interesele țării în exterior.

Din această perspectivă, este semnificativ că în unele țări s-au creat celule speciale, care au imaginat tot felul de scenarii legate de urmările revenirii lui Putin în postul de președinte al Rusiei. Acestea iau în considerare mai mulți factori, cum ar fi, înainte de toate, faptul că în 2012 vor avea loc alegeri prezidențiale în SUA și Franța, țări în care această funcție are un rol decisiv. De asemenea, în Spania a avut loc un scrutin legislativ anticipat; în Italia, Silvio Berlusconi a ieșit de pe scena politică; în Grecia este un nou guvern etc. Incertitudini și disensiuni se manifestă în cadrul Uniunii Europene, criza identității NATO ș.a. Pe acest fundal, criza mondială ce se acutizează nu poate fi deloc ignorată. Dimpotrivă, revenirea lui Putin s-ar putea să fi fost determinată de aceasta, reflectând decizia celor doi lideri de la Kremlin de a amâna pentru un an-doi reformele până la limpezirea frământărilor în zona euro și alte situații tulburi din lume. Totodată însă, prin amânarea reformelor, de teama unor eventuale nemulțumiri ale populației față de impactul acestora, Putin ar putea repeta greșelile unor lideri europeni.

Revenirea lui Putin la Kremlin va înlătura orice fel de îndoieli cu privire la cine conduce Rusia sau iluziile privind viitorul regim. În anul 2000, s-a sperat că Putin va aduce nu doar stabilitate, ci și reformă. Când au fost dezamăgiți, după 2008, mulți și-au pus speranțe în Medvedev. El a fost mai atractiv pentru Occident decât Putin. Dar, deși Medvedev a vorbit despre necesitatea de a combate corupția, de a consolida statul de drept și de a moderniza economia, sistemul rusesc al capitalismului de cumetrie, corupția adânc înrădăcinată, un serviciu de securitate puternic și absența normelor de drept nu au fost schimbate.

Sunt realități și premise ce se iau în calcul, atât la Moscova, cât și în mari capitale ale lumii, obișnuite cu proiecțiile politice la scara mondială. Ca urmare, nu pot fi combătute opiniile care evidențiază faptul că între Putin și Medvedev nu există niciun fel de fisură politică, așa cum s-a speculat odată, atât în cercurile moscovite, cât și pe alte meridiane ale lumii. Politicienii, analiștii, cât și gazetarii ce cunosc bine viața politică a Rusiei menționează că prelungirea mandatului prezidențial de la patru la șase ani, cu posibilitatea obținerii unui alt mandat, poate face ca Putin să conducă țara până în 2024.

Auspiciile noului mandat al lui Putin sunt acum diferite. Situația politică și economică internă în Rusia este acum diferită. Fiind mai puternică, Rusia nu se mai consideră legată de înțelegerile de pe vremea când era mai slabă. Moscova dorește o poziție mai bună, care să reflecte câștigul de putere realizat între timp. Este de așteptat ca revenirea lui Putin în poziția de președinte — lider puternic, o mână forte necesară — să însemne continuarea, dacă nu chiar accelerarea refacerii puterii Rusiei, profitând masiv de situația dificilă a Occidentului, provocată de actuala criză. Acest lucru se va face urmărind, ca și până acum, două linii directoare: una economică, în special prin utilizarea energiei ca armă, și alta militară, Putin anunțând de pe acum că „în următorii cinci-zece ani trebuie să înnoim complet dotarea armatei și a flotei militare“.

Se afirmă că mare lucru nu se va schimba, fiindcă Putin oricum a dirijat tot ceea ce s-a întâmplat în Rusia în această perioadă. Doar că acum acest lucru va fi făcut în mod deschis.

Decizia lui Putin de a candida pentru un nou mandat a fost determinată, în mare măsură, de o percepție globală a situației, iar revenirea sa va fi urmată de afirmarea mai puternică a Rusiei pe plan extern.

Putin va prelua conducerea Rusiei într-o perioadă în care criza economică mondială ar putea afecta cererea de petrol, forța vitală a economiei ruse. Țara este vulnerabilă la fluctuațiile prețului petrolului, iar guvernării trebuie să reducă cheltuielile, pentru a echilibra bugetul și a limita dependența de exporturi de materii prime. Putin trebuie să reformeze finanțele publice și să scape Rusia de dependența de fluctuația prețului gazelor și petrolului, iar în paralel să prevină nemulțumirile sociale. Problemele economice ar putea implica riscuri politice, decizii nepopulare. Riscul este ca Putin, fost ofițer KGB, care afirma că economiștii trebuie să evite „experimente liberale“, să fie confruntat cu dificultăți în combaterea problemelor care amenință perspectivele de dezvoltare a țării pe termen lung.

Naționalismul rus este în creștere și poate constitui o serioasă provocare pentru președintele Putin. O preocupare deosebită există în legătură cu evoluția situației din Caucazul de Nord. Astfel, se observă o accentuare a manifestărilor naționaliste între populația din Caucazul de Nord (Daghestan, Ingușetia, Osetia de Nord, Cecenia) și populația rusă. Moscova promovează asimilarea accelerată a Caucazului de Nord, întâmpinând opoziția față de acest obiectiv nu numai în regiune, dar și în interiorul țării, din partea grupărilor naționaliste ruse.

Putin a obținut cel mai mare procent de voturi în Caucazul de Nord, iar cel mai mic la Moscova — doar 47%, ceea ce sugerează perspectiva unei politici

proregiuni. Dar acordarea unei puteri sporite regiunilor și reducerea dependenței lor de guvernul central ar putea însemna pierderea controlului asupra regiunilor respective.

În același timp, situația în Caucazul de Nord continuă să fie extrem de precară. În ciuda măsurilor extreme de securitate, au continuat incidentele. În consecință, Putin nu are prea multe opțiuni. Cea mai probabilă ar fi creșterea prezenței militare și a climatului fricii pentru instaurarea ordinii. Cealaltă opțiune — democratizare, prin introducerea unui guvern mai participativ, care însă pare nerealistă.

În perspectiva apropiată, această problemă poate avea un impact serios asupra politicii Rusiei. De aceea, pentru a evita o opoziție serioasă, Vladimir Putin va trebui să-i liniștească pe naționaliștii ruși, acordând, totodată, atenție preocupărilor elitelor din Caucazul de Nord. Situația de securitate în zonă este instabilă, împiedicând dezvoltarea economică. Puterea politică pe plan local este deținută de elitele locale, care pot oricând sabota proiectele Moscovei sau sfida deschis guvernul central.

Pericolul terorist persistă, nivelul cel mai ridicat al acestuia fiind în Daghestan. Fragilitatea situației a impus restricționarea accesului în zonă, inclusiv a investițiilor externe. Se apreciază că, odată cu revenirea lui Putin la Kremlin, sunt slabe perspectivele pentru reducerea restricțiilor de călătorie și de altă natură în Caucazul de Nord.

Totuși, orice schimbare majoră în Caucazul de Nord se va limita la încorporarea Osetiei de Sud (ceea ce este deja un fapt), fiind exclus un conflict militar în viitorul apropiat. Trebuie menționat, totodată, că Rusia consideră Jocurile Olimpice de iarnă din 2014 de la Soci ca o șansă de a demonstra lumii importanța și statutul său. S-au făcut investiții masive, împreună cu firme străine, în dezvoltarea infrastructurii, economiei și asigurarea condițiilor de securitate. Ar fi, prin urmare, în interesul Rusiei să reducă și să elimine orice provocări la adresa securității în regiune, pentru a nu afecta desfășurarea Jocurilor Olimpice. După Jocurile Olimpice, este de așteptat o relansare a dinamicii relațiilor ruso-georgiene.

Perioada de tranziție în preluarea președinției

Pentru Putin, este o perioadă cu multiple oportunități pentru revenirea sa fermă pe prima scenă a lumii. SUA sunt în procesul de a-și reveni după războiul din Irak și Afganistan, continuând planurile rachetelor balistice de apărare (BMD) în Europa Centrală — o preocupare majoră pentru Kremlin. Criza financiară a slăbit și a divizat Europa, oferind Moscovei oportunitatea de a-și spori influența în unele țări europene. Totodată, Rusia arată deschidere sporită pentru privatizare și modernizare. Toate acestea reclamă un lider puternic în fruntea Rusiei, iar Putin a decis să convingă că este un asemenea lider. El a reușit să valorifice nu numai nostalgia, dar și sentimentul profund de mare putere pe care Rusia l-a avut. Se pare că între democrație și poziția de forță a prevalat preferința pentru cea de-a doua.

Manifestațiile de protest la care asistăm acum sunt mugurii societății ruse de mâine, care se va dezvolta împreună cu extinderea clasei de mijloc, iar de acest lucru este conștient și Putin.

Într-un articol publicat de cotidianul *Izvestia* din 4 octombrie 2011 și preluat de întreaga presă din Rusia, *Putin a propus crearea „Uniunii Eurasia”* în fostul spațiu sovietic, considerată de unii analiști drept „un manifest pentru revenirea Rusiei la statutul de mare putere”². Obiectivul imediat pentru lansarea inițiativei era cel electoral, dar implementarea acesteia deja a început, bazată pe un concept bine pregătit. „Propunem un model de unificare puternică, supranațională, capabilă să devină unul dintre polii de putere ai lumii contemporane”, explica Putin, subliniind că noul său proiect nu va semăna cu Uniunea Sovietică, precizare menită să evite confuziile și speculațiile referitoare la „reînvierea” fostului imperiu comunist. „Tentativa de a restabili sau de a copia un model din trecut ar fi naivă. Cu toate acestea, o integrare mai puternică, pe o nouă bază politică și economică și pe un sistem nou de valori, este un imperativ al acestei perioade”, consideră Putin.

Primul pas pentru crearea Uniunii Eurasia a fost făcut în ianuarie 2012, când a avut loc o reuniune a membrilor Uniunii Vamale (Rusia-Belarus-Kazahstan) și s-au pus bazele creării așa-numitului Spațiu Economic Comun, incluzând și alte state din spațiul ex-sovietic, care va coordona, printre altele, politicile macroeconomice, normele privind concurența și acordarea de subvenții agricole. Următorul pas avut în vedere este inițierea creării unei zone de liber schimb (*free trade zone*), eventual o „comunitate economică de la Atlantic la Pacific”, cuprinzând Uniunea Eurasia (condusă de Rusia) și Uniunea Europeană, care ar putea evolua spre „forme mai avansate de integrare, precum politici industriale, tehnologice și energetice comune”. „Acest sistem de parteneriat dintre Uniunea Eurasia și Uniunea Europeană poate crea premise reale pentru schimbarea configurației geopolitice și geoeconomice pe întregul spațiu Europa-Eurasia, cu consecințe pozitive evidente pe plan global”. Acest mesaj corespunde apelurilor Moscovei către Europa Occidentală (prin Germania și Franța) de a se crea o „Europă Lărgită” sau „Europa-Eurasia”³.

În perioada 11-12 octombrie 2011, premierul V. Putin a făcut o *vizită oficială în China*, la invitația omologului său chinez. Putin a fost însoțit de o numeroasă delegație de oameni de afaceri, creându-se impresia că agenda discuțiilor va fi dominată de probleme economice. Se pare, totuși, că înțelegerea privind furnizarea de gaze naturale Chinei — o problemă foarte importantă pentru Beijing — nu a figurat pe agendă. Vizita, desigur, era o oportunitate pentru discutarea unor probleme economice, dar se pare că Beijingul a dorit să exploreze viitorul relațiilor chino-ruse sub viitoarea președinție a lui Putin. Rusia a devenit mai receptivă față de interesul Chinei în programul de privatizare. Deși China nu poate oferi tehnologia necesară, Putin consideră că Rusia poate beneficia de investiții financiare chineze, mai ales având în vedere situația din Europa.

² Eurasia Daily Monitor — The Jameston Foundation, October 7, 2011 — vol. 8, issue 185.

³ Eurasia Daily Monitor — The Jameston Foundation, October 7, 2011 — vol. 8, issue 185.

Vizita a oferit o imagine mai clară privind relațiile chino-ruse pentru următorii ani. Beijingul urmărește cu atenție obiectivul lui Putin de a restabili influența Rusiei în regiune, examinând în ce măsură acesta poate prezenta anumite riscuri. La rândul său, Moscova este, de asemenea, preocupată de expansiunea chineză în regiune. După vizită, Putin a declarat că între cele două țări nu există probleme în domeniul politic sau umanitar, că în multe probleme internaționale dificile Beijingul și Moscova s-au aflat pe aceeași poziție. Semnificativ apare și faptul că Premiul Confucius pentru Pace (versiunea chineză a Premiului Nobel pentru Pace) este acordat premierului rus Vladimir Putin. Liderul rus a fost recompensat cu această distincție, deoarece s-a opus bombardării Libiei de către avioanele NATO, gestul său fiind considerat „o acțiune extraordinară pentru a menține pacea globală”⁴.

Politica apropierei de China și a pătrunderii în Asia Centrală, promovată cu fermitate de Putin, este cea care oferă Rusiei toate șansele de a fi o putere recunoscută în acest nou echilibru al lumii.

În timp ce majoritatea țărilor au redus substanțial cheltuielile militare, autoritățile ruse planifică *creșterea bugetului de apărare* cu 65 miliarde dolari pentru 2012-2014, ceea ce l-a determinat pe experimentatul ministru al finanțelor, Alexei Kudrin, să își dea demisia.

Moscova și-a mărit constant bugetul de apărare, dar nu într-o asemenea măsură cum se are în vedere acum. „Cheltuielile de apărare vor constitui prioritatea cea mai importantă a statului”, declara președintele Medvedev, sprijinit tacit de Putin. Analistii consideră că aceasta nu va însemna în mod necesar că Rusia va deveni mai agresivă sau că va dezvolta substanțial capacitatea forțelor militare. Fondurile suplimentare vor fi alocate cheltuielilor pentru locuințe și pensii, reducând astfel posibilitatea unor tulburări instigate de militarii pensionari. Preocuparea Kremlinului, în parte, se datorează faptului că au avut loc proteste sporadice de stradă cu implicarea foștilor militari. Or, este de dorit ca aceștia să fie printre suporterii fideli ai lui Putin și nu adversarii acestuia.

În perspectivă apropiată, *nu sunt de așteptat proteste masive ale populației*. O sursă posibilă de instabilitate, în mod realist, ar putea fi mai degrabă disputele interne între elite⁵. Revenirea lui Putin la Kremlin s-ar putea să fi fost determinată de dorința de a-și extinde controlul și autoritatea asupra sistemului politic, însă proasta gestionare a posturilor înalte în guvern a creat incertitudini la niveluri inferioare ale elitei și birocrăției de stat. Această neliniște poate să afecteze tranziția leadership-ului politic cel puțin în prima perioadă după alegeri, până la a doua jumătate a anului 2012. Pierderea de către partidul Rusia Unită a majorității constituționale confortabile ar putea avea repercusiuni pentru unele persoane cheie din partid, inclusiv slăbirea autorității lui Medvedev. Totodată, nu este de așteptat ca Putin să îl schimbe pe Medvedev din funcția de premier, doar

⁴ HotNews.ro, 15 noiembrie 2011.

⁵ Oxford Analitica — *Prospects for Russian politics in 2012*, 3 noiembrie 2011.

dacă acesta nu va reuși să facă față unei crize politice și economice de proporții semnificative.

Confruntarea cea mai vizibilă este între structurile de securitate. Continuă lupta între Biroul Procurorului General și Comitetul de Investigații, lupta care a dus la arestările „dinte pentru dinte” din 2007. Spre deosebire de președintele Elțin, Putin a fost refractar la schimbări în cabinetul său fără un motiv serios. Totuși, Medvedev va purta responsabilitatea pentru problemele cauzate de o posibilă viitoare recesiune sau tulburările sociale datorate reformei semnificative în domeniul bunăstării populației. Exigențele fiscale sugerează că reforma salarială va deveni o prioritate majoră în următorii cinci ani, dar este puțin probabil că Medvedev va trebui să rezolve aceste provocări în 2012.

Proгноzele pentru economia Rusiei în 2012 sunt relativ pozitive: creșterea va fi moderată, inflația va fi sub control, iar salariile vor continua să crească puțin mai rapid decât prețurile. Sursa principală a vulnerabilității constă în faptul că Rusia este expusă crizei în zona euro și efectele pe care aceasta le-ar putea avea asupra prețurilor.

Chiar înainte de criza în zona euro și în SUA, factorii de decizie din Rusia erau nemulțumiți de perspectivele creșterii pe termen mediu. Moscova este profund interesată în succesul economiilor occidentale. Prelungirea slăbirii economice în Occident va afecta perspectivele creșterii economice a Rusiei și va reduce atractivitatea modelului economic și politic occidental, slăbind argumentele liberalilor ruși și accelerând o reorientare a comerțului către Asia.

Guvernul pare să fie el însuși epuizat din cauza crizei mondiale și are puțină voință pentru a se ocupa de probleme structurale pe termen lung. Autoritățile vor rămâne concentrate pe eforturile de menținere a stabilității fiscale și monetare față de fluctuațiile prețurilor la petrol și alte mărfuri. În programul guvernului „Strategia 2020”, un grup de experți a pregătit rapoarte privind nevoile de dezvoltare pe termen lung ale Rusiei. Unele propuneri se referă la dificultățile economice interne, dar puține dintre ele pot fi implementate. Printre deficiențele economiei Rusiei ar fi de menționat productivitatea scăzută, decalaje în domeniul inovației, mediul de piață necompetitiv, cu reglementări care înăbușă noi proiecte antreprenoriale. Sunt de menționat, de asemenea, infrastructura slabă, sectorul bancar și planificarea urbană și regională ineficiente.

Impact, perspective și provocări pe plan extern

Rusia este măcinată de contradicția dintre nostalgia imperială, pe de o parte, și declinul dramatic al puterii sale după dezintegrarea URSS, pe de alta, ceea ce îi conferă un anumit sentiment de insecuritate. Totodată, Rusia este suficient de puternică să creeze unele probleme, dacă liderii acestei țări consideră că interesele și prioritățile ei naționale sunt desconsiderate sau că există o atitudine ostilă față de acestea. Aceste interese și priorități nu sunt totdeauna foarte clare, datorită viziunilor diferite în cadrul elitei ruse. În sânul acesteia există, însă, o largă înțelegere a faptului că Rusia de azi nu este suficient de puternică să sfideze sau

să se afirme printre liderii mondiali fără dialog și sprijin din partea altor actori importanți. În acest context, în statele occidentale prevalează opinia că *o Rusie slabă, dar agresivă, este mai periculoasă decât o Rusie mai puternică, înclinată spre dialog și cooperare cu ceilalți actori*.

În ceea ce privește politica externă a Kremlinului, se pare că societatea rusă preferă lideri autoritari. Totuși, există o diferență fundamentală comparativ cu situația din trecut, când politica externă a Moscovei a fost animată de ideologia comunistă. În prezent, se observă o anumită abordare pragmatică, dorința de cooperare cu state democratice și nedemocratice, deși se mențin rezerve față de eforturile țărilor occidentale de a promova democrația, calificându-le drept amestec în treburile interne. Rezervele sunt motivate de suspiciunea în legătură cu „motivele reale”, îndeosebi, în fostele teritorii sovietice, unde promovarea democrației este percepută ca vizând subminarea rolului Rusiei.

Conform analiștilor, nu este de așteptat ca revenirea lui Putin să implice revenirea la o politică populistă și agresivă. Chiar dacă perspectivele pentru reformă nu sunt foarte optimiste, nu înseamnă că Rusia va rămâne mereu o petroeconomie statică. Putin are destulă experiență și inteligență să realizeze că Rusia are nevoie de reforme sistemice. Putin va continua politica Rusiei de refacere a zonelor sale de influență în noul context printr-o politică strategică și tactică pragmatică, abilă: concesiile pe unele probleme, jocuri politice, accent și prioritate pentru influență și penetrare economică etc. Contextul internațional actual — criza financiară și în zona euro, criza de identitate a NATO, situația din nordul Africii, Iran, Afganistan — îi este într-o măsură considerabilă favorabil.

O importanță deosebită se acordă relațiilor cu UE și NATO. Este de presupus ca Rusia, privind spre Vest, dar împiedicată să se integreze în acesta, să profite de spațiul său geopolitic, cu o imensitate asiatică a acestuia, pentru a-și recupera puterea.

Deși se pronunță pentru instaurarea unei lumi multipolare, Putin va continua să urmărească cu prioritate dezvoltarea unor relații speciale cu SUA și cu statele cheie din UE (Germania, Franța, Marea Britanie).

În Raportul Grupului american de experți privind *interesele naționale ale Rusiei și SUA*⁶, se subliniază că Moscova nu mai este un rival strategic al SUA. Totodată, deși nu este un dușman al SUA, Rusia nu a devenit, totuși, un prieten, dat fiind că între cele două țări nu au fost dezvoltate relații de cooperare durabile. Revenirea lui Putin la Kremlin nu modifică interesele naționale ale SUA privind Rusia, nici pe cele ale Moscovei față de SUA. Poate doar retorica Rusiei va fi mai puternică. Rusia va rămâne o prioritate pentru SUA, întrucât atitudinea acesteia poate avea un impact profund asupra intereselor naționale ale SUA în probleme, cum sunt: armamentul nuclear, neproliferarea, combaterea terorismului, geopolitica (inclusiv gestionarea transformării Chinei într-o putere globală), Afganistan, securitatea energetică, finanțe internaționale, geografia strategică

⁶ Center for the National Interest, Belfer Center for Science and International Affairs, *Task Force on Russia and U.S. National Interests Report: Russia and U.S. National Interests. Why should americans care?*, noiembrie 2011.

ș.a. Puține alte țări sunt atât de importante pentru SUA în aceste probleme cum este Rusia.

Rusia, în permanentă schimbare, caută formula sa proprie de parteneriat cu Europa și alți actori internaționali importanți, încercând, în același timp, să-și definească locul în dezvoltarea dinamică a lumii de azi.

În perspectivă, subliniază raportul, SUA trebuie să fie pregătite să lanseze un *dialog real și de substanță mai întâi cu aliații NATO, apoi cu Rusia privind noul sistem de securitate europeană*, în care Rusia ar avea o voce semnificativă și care ar include un mecanism eficient pentru o reacție rapidă în direcția prevenirii, gestionării și rezolvării conflictelor. Această sugestie pare să fie o concesie importantă, un pas spre luarea în considerare a propunerii avansate de Rusia, la Conferința de la München, în 2008, respinsă până acum de partenerii occidentali. Rusia nu se simte confortabil la periferia Europei, nu dorește să fie un „outsider”, acesta fiind motivul real al ideii vizând o „nouă arhitectură de securitate în Europa”, pe care Moscova va continua să o promoveze, poate cu și mai multă insistență.

În viziunea experților americani, atingerea unor obiective americane mai largi față de Rusia ar trebui să prevaleze față de extinderea NATO, astfel încât să nu submineze cooperarea în domenii de prioritate mai mari ale SUA. Rusia joacă un rol important în „conflictele înghețate” de pe teritoriul ex-sovietic. Interesul Rusiei este de a menține aceste conflicte. SUA vor descuraja orice confruntare și vor stimula identificarea unor soluții durabile în conflictele înghețate, recunoscându-se interesele tuturor părților. SUA vor încuraja Rusia să continue consultări și transparență privind activitățile forțelor sale convenționale în Europa și Asia. Rămâne de văzut care va fi impactul acestor sugestii, reacția partenerilor occidentali, precum și a țărilor direct vizate, îndeosebi Moldova, Ucraina, Georgia, Azerbaidjan.

Aceste propuneri s-ar putea să fi fost determinate de slăbirea influenței SUA, a problemelor cu care se confruntă, dar și de luarea în considerare a evoluțiilor în lume. Dezvoltarea axei eurasiatice Beijing – Moscova poate genera schimbări majore de fluxuri economice, financiare și de altă natură. Strategiile care se prefigurează în zona eurasiatică pe axele ce au în componență Moscova sau Teheranul, având drept parteneri China sau Germania, strângerea legăturilor ruso-germane și consolidarea axei geopolitice Berlin – Moscova constituie demersuri cu posibil impact nu numai pentru țările în cauză sau din apropierea lor vecinătate.

Întrucât evoluția ordinii internaționale pare să fie orientată spre crearea unei lumi multipolare, cu unele puteri emergente, este de așteptat ca atitudinea SUA față de Rusia să fie considerabil diferită, astfel încât predominantă să nu mai fie promovarea democrației și drepturilor omului; se are în vedere, totodată, evitarea unor acțiuni care ar putea antagoniza Moscova.

La rândul său, din experiența primelor două mandate, când s-a confruntat cu ambiția americană de a menține o viziune unipolară a lumii, în ciuda unor concesii făcute de Kremlin, este de așteptat ca Putin să se îndrepte spre consolidarea

rolului Rusiei de actor important pe plan internațional, a statutului său în *vecinătatea apropiată*, recunoașterea acesteia drept zona sa de influență.

Relațiile Rusiei cu UE nu au cunoscut dezvoltări spectaculoase. Nu s-ar putea spune că discuțiile privind noul tratat bilateral, modernizarea parteneriatului sau energia au marcat progrese substanțiale. Relațiile UE-Rusia au beneficiat, însă, de faptul că între membrii UE sunt mai puține dezacorduri privind politica față de Rusia decât în trecut. La aceasta a contribuit și dezghețul în relațiile ruso-poloneze. Totuși, este improbabilă îmbunătățirea relațiilor pe termen scurt sau mediu: Rusia este în perioada postelectorală, iar UE este preocupată de efectele crizei financiare.

Rusia rămâne un partener strategic pentru *Uniunea Europeană* și unul din pilonii esențiali ai arhitecturii politice europene. Negocierile privind noul Acord de parteneriat și cooperare UE-Rusia, începute încă în 2008, continuă. Rusia și UE caută puncte de interes comun în dezvoltarea relațiilor și cooperează în diferite probleme internaționale. Moscova consideră că dificultățile legate de viza de intrare în țările UE constituie un obstacol în dezvoltarea relațiilor, iar UE este preocupată de asigurarea securității energetice, îndeosebi după criza în legătură cu tranzitarea gazului din Rusia spre țările UE prin Ucraina. Este de așteptat ca pragmatismul și abordarea proiectelor de cooperare, de preferință în cadrul bilateral, să caracterizeze în continuare relațiile UE-Rusia.

Îmbunătățirea relațiilor Rusiei cu *Germania, Franța* și alte state occidentale influente, precum și cu unele state ex-socialiste, cum sunt Polonia, Ungaria, Bulgaria, pot fi considerate succese ale politicii externe ruse, care, probabil, vor marca noi dezvoltări. Din considerente geopolitice și comerciale, Moscova va depune, în continuare, eforturi în direcția consolidării legăturilor cu Germania și lărgirii ariei relațiilor sale energetice cu aceasta.

În afară de Belarus, Rusia este singura țară în vecinătatea UE care nu și-a exprimat dorința să devină membră a acesteia și refuză deschis orice fel de condiționalitate politică. Rusia are în vedere o formă de asociere și nu de integrare. Procesul de negociere a noului acord va reflecta natura relațiilor dorite de ambele părți. UE ar putea stimula o dezbatere privind relațiile cu Rusia. Poziția Rusiei privind securitatea europeană (politica de vecinătate, denunțarea Tratatului privind Forțele Convenționale în Europa, Balcanii, scutul antibalistic ș.a.) impun o asemenea dezbatere.

Extinderea Uniunii Europene nu este un subiect de îngrijorare deosebită pentru Rusia. Demersurile similare din partea *NATO* nu sunt, însă, acceptabile pentru Moscova, îndeosebi în ceea ce privește Georgia și Ucraina. La Summit-ul NATO de la București, Putin a declarat foarte clar că Rusia nu va admite intrarea Georgiei și Ucrainei în Alianță și că există „o linie roșie” peste care nu se poate trece. Occidentul se pare că este înclinat să țină seama de poziția Rusiei în această problemă, ca și în alte proiecte ale NATO.

În politica sa calculată, Putin va încerca să profite de pe urma dezacordurilor interne în cadrul NATO și UE între pozițiile statelor membre. Putin nu va accepta ca regulile jocului să fie fixate fără Rusia, împotriva intereselor acesteia, va evalua totdeauna cu atenție riscurile și inconvenientele acțiunilor preconizate.

În regiunea Mării Negre au avut loc evoluții semnificative: în vestul regiunii lărgite a Mării Negre au fost realizate progrese importante, în timp ce stagnarea se menține în partea de est. Au trecut mai mult de trei ani de la războiul ruso-georgian; Bulgaria și România au acceptat ca pe teritoriul lor să fie instalate componente din sistemul antibalistic al SUA/NATO. Recent, Moscova a declarat că rachetele sale vor fi îndreptate spre scutul antirachetă al NATO (deci, inclusiv instalația din România), dacă nu va fi inclusă în discuțiile pe această temă și nu va primi asigurări ferme privind securitatea Rusiei. Discuțiile SUA-Rusia pe această temă continuă, fără perspectiva unei înțelegeri. Moscova a condiționat prezența sa la Summit-ul NATO-Rusia (mai 2012, Chicago) de un asemenea acord.

Regiunea Mării Negre este un coridor strategic, datorită rutelor energetice Est-Vest care leagă mările Caspică și Mediterană. Strategia Moscovei de a fi o superputere energetică va fi continuată de Putin, cu toate eventualele implicații pentru statele din zonă și nu numai, cum ar fi menținerea influenței și controlului în spațiul postsovietic, Europa Centrală și chiar în nordul Africii.

În ultimul timp, suntem martorii unei schimbări dramatice a rolului Rusiei în zonă. Prin instrumentele sale din domeniul energiei și prezența militară, Rusia a declarat regiunea drept sfera sa de influență, căutând să prevină alte centre de putere de a se impune în această zonă de sensibilitate și importanță. Există percepția unui compromis între SUA și Rusia în zona Mării Negre, ceea ce ar putea amâna indefinit orice occidentalizare socială sau politică în țările din estul regiunii. Nici UE nu are, deocamdată, o prezență puternică în zona Mării Negre, iar frământările interne legate de criza financiară au determinat diminuarea atenției de la vecinătatea sa apropiată. Rusia, totuși, este mult mai sensibilă față de o eventuală creștere a influenței NATO, decât a UE în zona Mării Negre. De aceea, face tot posibilul de a apela la Convenția de la Montreux din 1936 pentru a preveni trecerea navelor militare ale țărilor neriverane prin strâmtoarele Turciei, încurajând Turcia să rămână o putere dominantă în zonă. Moscova și Turcia sunt deja implicate în diferite proiecte bilaterale, ceea ce oferă celor două state baza necesară pentru a-și exercita influența în zonă⁷. Interesul strategic din partea statelor și instituțiilor occidentale importante față de zona Mării Negre s-a diminuat, ceea ce duce la creșterea rolului Rusiei și Turciei, ca actori regionali.

Odată cu revenirea lui Putin la Kremlin, se poate anticipa revenirea la linia dură a Rusiei pentru apărarea și extinderea intereselor sale strategice în zona Mării Negre. Pentru Moscova, parteneriatul cu Europa și Occidentul, în general, este posibil numai pe picior de egalitate, ceea ce presupune o creștere fermă a capacității strategice a Rusiei ca putere internațională⁸.

Pentru Rusia, *Ucraina* este o problemă fundamentală de securitate națională. Așteptările Kremlinului că, după venirea la putere a președintelui V. Ianukovici,

⁷ *The Black Sea: A Forgotten Geo-strategic Realm*, Dr. Plamen Pantev, Eurasia Daily Monitor, 17 October 2011.

⁸ *Strategic Balance and Security Challenges in the Black Sea Region* — Position Paper, Institute for Regional and International Studies, Sofia, November 2011.

Ucraina va fi mai puțin orientată spre instituțiile occidentale și mai liberală față de Rusia, nu s-au adeverit. Dimpotrivă, relațiile dintre *Ucraina și Rusia* cunosc o răcire accentuată, care, probabil, va continua. Ucraina, foarte interesată în penetrarea economică în diferite zone, inclusiv în Caucaz și Asia Centrală, intră uneori în competiție directă cu Rusia, îndeosebi în ceea ce privește transportul produselor energetice din Asia Centrală. Kievul cere reducerea prețului la gazul rusesc, iar Moscova este dispusă la concesiuni numai în schimbul preluării controlului asupra rețelei de conducte ucrainene de gaz și al aderării Ucrainei la Uniunea Vamală Rusia — Belarus — Kazahstan.

Kievul încearcă să profite la maximum de valoarea geostrategică a țării, de care sunt conștienți atât UE, cât și Washington, îndeosebi în relația acestora cu și față de Rusia. Recent, Ucraina a declarat că este gata să discute eventuala suspendare a sistemului său de tranzit al gazelor, prin care Rusia alimentează Europa. Moscova a lansat conducta Nord Stream și a semnat împreună cu partenerii săi străini acordul pentru construirea South Stream, ambele gazoducte ocolind Ucraina. Nord Stream va lega Rusia de UE prin Marea Baltică, în timp ce South Stream va trece pe sub Marea Neagră⁹.

Totodată, Rusia consideră procesul contra fostului premier Iulia Timoșenko drept un instrument de presiune asupra sa. Moscova a acuzat deschis Kievul că încearcă să își intensifice cooperarea cu NATO.

Rusia își vede interesul istoric și strategic în menținerea influenței sale atât în Transnistria, cât și în restul *Republicii Moldova*. În termeni strategici, Rusia consideră prezența forțelor sale în Transnistria drept un blocaj eficient al expansiunii NATO spre est (la fel ca și păstrarea flotei sale în Sevastopol, Ucraina). În vederea atingerii obiectivelor sale strategice, este de așteptat ca Moscova să folosească, în continuare, atât pârgurile economice și politice, cât și tergiversarea soluționării conflictului transnistrean.

Moscova este principalul partener economic al Republicii Moldova, iar sectorul energetic al acesteia din urmă este în întregime dependent de importul din Rusia. Kremlinul acționează pentru păstrarea statutului de neutralitate al Republicii Moldova, stipulat în Constituția țării, căutând, totodată, garanții din exterior, din partea UE și NATO. Toate acestea obligă Chișinăul să promoveze o politică prudentă între opțiunea sa euro-atlantică și suspiciunile Kremlinului. Cunosând opoziția categorică a Rusiei în problema lărgirii NATO, Republica Moldova evită să menționeze această opțiune, invocând statutul său de neutralitate. Integrarea Republicii Moldova în UE, care se bucură de un sprijin larg, ar putea fi mai ușor acceptată de Moscova. Rusia ar putea tolera ca Moldova să devină membră a UE, însă fără Transnistria, dar nu va accepta niciodată pierderea totală a influenței sale în această regiune¹⁰.

În secolul trecut, competiția între marile puteri a avut loc, în principal, în Europa. Odată cu declinul acestei competiții pe vechiul continent, asistăm la

⁹ *Ucraina amenință să lase Europa fără gaze*, www.ziare.com/articole, 18 septembrie 2011.

¹⁰ *Geopolitical Journey*, part. 4: Moldova, Nov. 19, 2010.

intensificarea luptei pentru influență în Asia Centrală. Puteri din afara regiunii și-au intensificat eforturile pentru acces la sursele de energie. China este printre actorii principali în acest sens. Revenirea la influența Rusiei în Asia Centrală este incontestabilă, dar se poate complica din cauza competiției energetice, cu mize politice și geostrategice. Strategia Rusiei în acest domeniu vizează două obiective: de a interzice liberul acces al investițiilor în bazinul Mării Caspice, de care producătorii de energie sunt încă dependenți, și de a împiedica o politică europeană comună în domeniul energetic.

În acest context, trebuie menționat că *securitatea în bazinul Mării Caspice* este influențată de următorii factori: poziția geografică a regiunii reprezintă o atracție pentru Est și Vest, datorită importanței geostrategice (resurse energetice și cale de acces spre Afganistan și Iran); competiția între actorii locali și externi privind controlul asupra resurselor de hidrocarburi; conflicte teritoriale existente sau emergente. La acestea se adaugă prezența unor alianțe de securitate opuse, precum Comunitatea Statelor Independente și Organizația Tratatului de Securitate Colectivă pe de o parte, și Organizația pentru Democrație și Dezvoltare Economică (GUUAM — Georgia, Ucraina, Uzbekistan, Azerbaidjan, Moldova) și NATO, pe de alta. Lipsa unei strategii comune UE/SUA privind regiunea sau implicarea unor actori externi în problemele de securitate ale bazinului caspic are un impact negativ¹¹.

Țările din Asia Centrală și cele din teritoriile învecinate sunt confruntate cu riscuri comune pentru securitate provocate de instabilitate, terorism și traficul de droguri. După diminuarea forțelor NATO în Afganistan, este de așteptat ca rolul și preocuparea Rusiei, ca și ale altor state din regiune, în legătură cu asigurarea stabilității în Afganistan, să sporească.

Este de așteptat ca Putin să sporească eforturile Moscovei vizând consolidarea securității și stabilității în Asia Centrală, în primul rând în domeniul dezvoltării economice regionale și a proiectelor energetice. Pe planul combaterii terorismului, Rusia probabil își va revigora planurile de creștere a prezenței forțelor sale de securitate în Tadjikistan și alte zone considerate de Moscova drept vulnerabile. Moscova a exprimat de mult îngrijorarea în legătură cu eșecul și neputința Forței Internaționale de Asistență în domeniul Securității (International Security Assistance Force) de a asigura o stabilitate durabilă în Afganistan. În parte, această îngrijorare se datorează traficului de narcotice spre Rusia, dar și temerii în legătură cu modul în care perpetuarea violenței în Afganistan va afecta țările din Asia Centrală. Moscova pare să înțeleagă că o Al-Qaida slăbită nu este același lucru cu talibanii slăbiți, dar constată complicitatea ambelor organizații în atacurile periodice în Tadjikistan și Uzbekistan. Din perspectiva Rusiei, acum există un risc sporit de lovituri represive din partea unor grupări de simpatizanți ai lui Bin Laden, cum ar fi Mișcarea Islamică din Uzbekistan. Din acest motiv, Moscova va intensifica demersurile diplomatice pentru a i se permite amplasarea unor forțe de securitate (3000 militari) la frontiera tadjiko-afgană.

¹¹ *Political and Security Cooperation in Europe's Four Sea Basins*, Doc. Istituto Affari Internazionali 0913.

După războiul *ruso-georgian* din august 2008, ne aflăm în fața unui nou statu-quo care pare să dureze încă mulți ani, poate chiar decenii¹². Relațiile diplomatice *ruso-georgiene* sunt suspendate, iar relațiile între liderii celor două țări rămân ostile, datorită diferențelor ireconciliabile privind statutul Abhaziei și Osetiei de Sud a căror independență a fost recunoscută de Rusia. Ambele țări se acuză reciproc de faptul că subminează stabilitatea și securitatea în zonă și provoacă tensiuni în zonele de conflict. Nu este exclus ca securitatea în zonă să se înrăutățească în perspectiva alegerilor prezidențiale și parlamentare în ambele țări.

Situația poate escalada și destabiliza întreaga regiune, întrucât nu există un sistem eficient de gestionare a conflictelor care ar putea asigura ca tensiunile la nivel înalt sau incidente locale de mai mică anvergură să nu escaladeze într-un nou conflict¹³.

În ceea ce privește conflictul dintre Armenia și Azerbaidjan în legătură cu *Nagorno-Karabakh*, probabil va fi mai puțină implicare din partea lui Putin decât a făcut-o Medvedev. În septembrie 2004, la Astana, Putin a încercat să medieze între președinții Armeniei și Azerbaidjanului. Aceștia l-au făcut să aștepte, apoi s-au certat în prezența sa, ceea ce l-a înfuriat pe Putin, care nu acceptă să fie tratat în acest fel. Medvedev, spre deosebire de Putin, a rezistat la organizarea a nouă întrevederi Aliiev — Sarkisian. În opinia lui Putin, Rusia nu va impune o soluție în rezolvarea acestui conflict; căutarea acesteia nu trebuie transferată asupra Rusiei, iar cele două țări trebuie să găsească o cale acceptabilă de ieșire din actuala situație¹⁴.

Relațiile *ruso-turce* la începutul anilor '90 nu erau deloc favorabile unei apropieri, Turcia fiind percepută drept un adversar constant: membră a NATO, aliat privilegiat al SUA în regiune, rival redutabil în Asia Centrală. La începutul secolului XXI, politica Moscovei față de Turcia a cunoscut o schimbare radicală, de apropiere și valorificare a intereselor comune. Interesul economic este cel care a favorizat această schimbare. Totodată, de la relații politice reci cele două state s-au regăsit pe poziții similare, diferite de cele ale SUA, în legătură cu Irakul și Iranul. Aceste relații s-ar putea consolida, îndeosebi datorită rolului de puteri regionale în zona Mării Negre și Caucaz, pe care cele două țări tind să își revendice. Fără îndoială, Putin va continua această dezvoltare a relațiilor ruso-turce, sudate de interese comune¹⁵. Rusia și Turcia beneficiază de pe urma perpetuării fragmentării conflictelor în Caucazul de Sud, care constituie un obstacol pentru transformarea regiunii într-un drum energetic deschis pentru Occident spre sursele de hidrocarburi din Marea Caspică și Asia Centrală. Interesul strategic al Rusiei constă în monopolizarea furnizării energiei din Eurasia către Europa, Turcia rămânând singurul teritoriu pentru rutele alternative.

¹² Oxford Analytica, Global Strategic Analysis, 13 May 2011 — *Mutual Georgian-Russian provocations may turn serious*.

¹³ *Mutual Georgian-Russian provocations may turn serious*, Oxford Analytica, 13 May 2011.

¹⁴ *Vladimir Putin and the South Caucasus*, Thomas de Waal, 4 Oct. 2011 — <http://nationalinterest.org>.

¹⁵ Helene Carrere d'Encausse, *URSS a murit, trăiască Rusia*, pp. 160-161, Ed. SEMNE, București, 2010.

Este de așteptat ca Putin să continue cultivarea unor relații de prietenie și sprijin cu *țările arabe*, mai ales acum în postura de șef al unui stat care, aparent, nu are ambiții sau revendicări regionale, dar este preocupat de situația din regiune.

Putin se bucură de cea mai mare popularitate în Rusia, datorită faptului că este perceput ca fiind o mână forte, un apărător al valorilor Rusiei și al statutului său de mare putere independentă. Rusia, însă, este în schimbare. Societatea civilă, deși încă slabă, este vocală și capătă tot mai multă vigoare. Sporesc nemulțumirile legate de corupție, lipsa reformelor și a unor lideri politici competitivi.

Deși inițiativele lui Putin se îndreaptă, deocamdată, spre Asia, principalele interese și parteneri ai Rusiei sunt în Europa și SUA. Putin va avea o președinție reușită, dacă va lua în considerare provocările cu care se confruntă Rusia. Avantajul său este că are experiența mandatelor anterioare și, probabil, a învățat din cele ale altor lideri din fosta URSS.

Pentru ca aspirațiile Rusiei de a fi unul din liderii mondiali importanți să devină realitate, Kremlinul ar trebui să reconsidere unele abordări în politica sa internațională. În primul rând, NATO și Uniunea Europeană să nu mai fie percepute ca rivali, ci ca parteneri ai Rusiei. În al doilea rând, să ia în considerare faptul că majoritatea statelor europene împărtășesc principii fundamentale, care și-au găsit reflectarea în documente internaționale adoptate, inclusiv cu participarea Rusiei, printre care: fiecare stat este liber să facă sau nu parte dintr-o alianță; sferele de influență privilegiate nu sunt acceptabile; securitatea proprie nu poate fi edificată în dauna sau pe seama securității unui alt stat.